

20.10.2022

Група 25

Урок 7-8

**Тема: ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ
ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОВАРІВ: ЕСТЕТИЧНИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ,
БЕЗПЕКИ**

Мета: розглянути характеристики естетичних, екологічних, безпеки властивостей товару.

Естетичні властивості – характеризують інформаційну виразність, раціональність форми, цілісність композиції, здатність виробів виражати їхню соціально-культурну значущість, ступінь корисності та технічного удосконалення і стабільність товарного вигляду.

До показників, які характеризують естетичний рівень виробів, належать: зовнішній (товарний) вигляд; цілісність композиції; дизайн, мода, стиль; інформаційна виразність; майстерність виконання.

Зовнішній вигляд – комплексний показник, який включає форму, колір, стан поверхні товарів в упаковці. Для естетичного сприймання різних товарів значущість перерахованих одиничних показників зовнішнього вигляду неоднакова і залежить від особливостей товарів. Естетичне сприйняття всіх показників зовнішнього вигляду може стосуватися не тільки товару, а й упаковки. Причому естетичні властивості упакованих товарів у багатьох випадках визначаються зовнішнім оформленням упаковки, під якою може ховатися товар з невисокими естетичними властивостями.

Форма характеризується геометричними параметрами. На сприйняття форми велике значення та вплив справляє співвідношення розмірів. Найбільш повно задовольняє естетичні потреби гармонічна форма, тобто така, що гармонійно поєднує розміри з геометричними параметрами і призначенням виробу.

Колір визначається світловими хвилями певної довжини, що сприймає око людини. Для естетичного сприйняття мають значення кольорове рішення

та кольорова гама. При їх виборі необхідно використовувати основні засади кольорознавства.

Стан поверхні залежить від складу і структури речовин або матеріалів, що входять у товари чи упаковку. У міру значущості естетичного сприйняття цей показник поступається формі й кольору. Естетичність поверхні оцінюється за її станом (гладка, шорстка, ворсиста тощо), текстурою, наявністю деталей, що виступають. На естетичне сприйняття поверхні впливають форма і колір, причому всі три показники оцінюються практично одночасно й у комплексі, складаючи цілісність композиції.

Цілісність композиції відображає раціональний взаємозв'язок зовнішніх ознак з внутрішньою структурою, підпорядковує головним елементам другорядні, цільність стильового рішення всіх частин виробу.

Поряд з цілісністю композиції при естетичному сприйнятті оцінюють і цілісність товарів, що характеризується відсутністю пошкоджень. Останні погіршують форму (відсутність деталей одягу, взуття, посуду за рахунок механічних пошкоджень), колір (наприклад, у результаті мікробіологічного пошкодження) і стан поверхні (проколи, порізи, тріщини, розриви тощо).

Цілість композиції характеризується: об'ємнопросторовою структурою; пластичністю; графічним вимальовуванням форми й елементів. Об'ємнопросторові структури досягаються урахуванням пропорцій, масштабів, ритмічності та інших конструктивно-художніх засобів композиції виробів. Пластичність визначає виразність об'ємної та елементної форм виробів.

Поряд з цілісністю композиції при естетичному сприйнятті оцінюють і цілісність товарів, що характеризується відсутністю пошкоджень. Останні погіршують форму (відсутність деталей одягу, взуття, посуду за рахунок механічних пошкоджень), колір (наприклад, у результаті мікробіологічного пошкодження) і стан поверхні (проколи, порізи, тріщини, розриви тощо).

Дизайн – художнє конструювання товарів, в яких раціонально поєднано зовнішній вигляд з функціональними й ергономічними показниками. Так,

поєднання гарної та зручної при експлуатації форми визначає дизайн побутової техніки, взуття, одягу тощо.

Стиль – сукупність засобів художньої виразності, які склалися історично, сповнені певним світовідчуттям. Стиль відображає певні особливості художньої культури, що сформувалася під впливом соціально-економічних умов розвитку суспільства в конкретний історичний період. Зміна цих умов поступово призводить до затвердження нового стилю. Стиль відображає взаємозв'язок змісту і зовнішнього вигляду товарів. Основною умовою створення стилю є цілісність світовідчуття та засобів його вираження.

Мода – впливає на смаки споживачів, що сформувалися або склалися в певному суспільному середовищі, через зовнішнє оформлення товарів. Мода на протигагу стилю являє собою часову спільність формально-художніх засобів, що виражають певне світовідчуття. Мода поширюється, як правило, на найбільш рухливі елементи середовища речей і є наслідком природного потягу людей робити зовнішні предмети, вироби, товари, які вони використовують, все більш гарними і зручними. Крім того, мода на товари відображає зміну смаку людей з віком. Про це свідчить існування таких напрямів моди на одяг, взуття, головні убори, прикраси, як молодіжний, дитячий, для людей середнього та похилого віку.

Естетичне сприйняття моди є суб'єктивним і пов'язано з його напрямом, характерним для конкретного історичного періоду. Якщо в моді довгі плаття або туфлі на тонких підборах, то це позитивно сприймається більшістю споживачів як високий рівень естетичних властивостей. Мода змінюється залежно від соціально-економічних умов, причому ці зміни відбуваються скоріше і частіше, ніж зміна стилю. Найшвидше змінюється мода на непродовольчі товари, особливо взуття, одяг, головні убори, прикраси. Поняття «мода» майже не стосується продовольчих товарів, а відноситься лише до оздоблення чи упаковки деяких продуктів (наприклад, змінюється мода на оздоблення тортів, тістечок, інших кондитерських виробів).

Оцінюють естетичні властивості продукції, що випускається, експертні комісії. За критерієм естетичної оцінки приймається ранжований ряд виробів аналогічного класу і призначення. В торгівлі контроль за естетичними властивостями товарів здійснюють товарознавці, які повинні вміти розрізняти стилі, напрями моди, розпізнавати модні товари.

Екологічні властивості – здатність товарів не справляти шкідливої дії на зовнішнє середовище під час експлуатації або споживання.

Забруднення зовнішнього середовища все більше ставить існування суспільства на межу катастрофи. За цих умов підвищується ступінь значення екологічних властивостей товарів. Проте в чинних нормативних документах рідко трапляються показники екологічних властивостей товарів, хоча чимало споживних товарів мають такі властивості.

Наприклад, показниками екологічних властивостей автомобілів може бути вміст шкідливих речовин у вихлопних газах; для тканин і одягу – міцність забарвлення, барвників; для порошкоподібних товарів (крохмалю, борошна, цементу, крейди, пральних порошків) – надійність транспортної тари або упаковки, які повинні застерігати від розпорошування.

Оцінюючи кількість шкідливих речовин, які можуть виділятися в навколишнє середовище при експлуатації товарів, необхідно враховувати норми, передбачені стандартами та іншими нормативними документами.

Властивості безпеки. *Безпека* – стан, за якого ризик шкідливості або збитку обмежений допустимим рівнем. Щодо якості споживчих товарів безпека може бути визначена як відсутність допустимого ризику для життя, здоров'я та майна споживачів у процесі експлуатації або споживання товарів. Безпека – найважливіша властивість якості, що має бути притаманна усім споживним товарам. На відміну від споживних властивостей, погіршення або втрата яких призводить до втрати функціонального або соціального призначення, перевищення допустимого рівня показників безпеки переводить продукцію в категорію небезпечної. Небезпечна продукція підлягає

знищенню, а продукцію, що втратила споживні властивості, або відносять до умовно придатної, яку можна використати на промпереробку, або її втрачені властивості можуть бути відновлені після відповідного усунення дефектів.

Залежно від природи взаємодії, що впливають на безпеку, розрізняють такі її види:

Хімічна безпека – відсутність недопустимого ризику, який може бути нанесений токсичними речовинами життю, здоров'ю і майну споживача.

Речовини, що впливають на хімічну безпеку товарів, поділяються на такі групи: токсичні елементи (солі важких металів, мікро-токсини, нітрати і нітрити, пестициди, гормональні препарати, вищі спирти та альдегіди, складні ефіри, фурфурол і оксиметилфурфурол; мономер); заборонені полімерні матеріали для конкретних товарів.

Радіаційна безпека – відсутність недопустимого ризику для життя, здоров'я або майна споживача радіоактивними елементами (ізотопами) або іонізуючим випромінюванням цих елементів.

Механічна безпека – відсутність недопустимого ризику для життя, здоров'я та майна споживачів, що може статися внаслідок різних механічних пошкоджень (ударів, тертя, проколів, деформації і т.п.).

Показник механічної безпеки встановлюється переважно для непродовольчих товарів: одягу, взуття (коефіцієнт товщини швів – для панчішно-шкарпеткових виробів; вимоги до швів і зрізів - для швейних виробів, білизни; величина деформації від носка і задника – для взуття і т.п.), автомеханічних засобів (наявність ременів безпеки, амортизаторів, відсутність у салоні і на кузові виступаючих деталей).

Електрична, магнітна й електромагнітна безпека – відсутність недопустимого ризику, який може виникнути внаслідок дії електричних, магнітних і електромагнітних полів під час експлуатації складних технічних товарів. Ці види безпеки необхідні лише електротоварам, при ввімкненні яких у джерело електричного струму виникають електричні, магнітні та

електромагнітні поля різної частоти і сили. Ці поля негативно впливають на організм людини, якщо порушуються допустимі межі.

Ступінь дії на організм людини залежить від виду та марки електротоварів, тривалості їх роботи і дотримання правил експлуатації. До побутових приборів, що створюють найбільш сильні електричні й електромагнітні поля, відносять СВЧ-печі й телевізори.

Термічна безпека – відсутність недопустимого ризику, нанесеного споживачеві дією високих температур при експлуатації товарів.

Термічною безпекою повинні відзначатися нагрівальні прибори, її необхідно забезпечувати також при подаванні і реалізації готових харчових продуктів у гарячому стані.

Санітарно-гігієнічна безпека – відсутність недопустимого ризику, який може виникати при різного роду біопшкодженнях споживних товарів.

До біопшкоджень відносять пошкодження мікробіологічні і зоологічні.

Мікробіологічні пошкодження (захворювання) викликають різноманітні мікроорганізми. Наприклад, плісняви на тканинах, шкірі, хутрі й виробах з них.

Біопшкодження другої групи називають зоологічними, тому що викликаються різними представниками тваринного світу (комахами, гризунами, птахами). Результатом таких біопшкоджень є порушення цілісності товарів й втрата безпеки, оскільки пошкоджені товари забруднюються екскрементами (випорожненнями) комах, гризунів і птахів, а також можуть бути інфіковані патогенними мікроорганізмами, що викликають такі захворювання, як ящур, сибірка, чума, холера, псевдотуберкульоз та ін. Переважно псуються вироби із вовни і хутра (платтяна міль). Можливе також пошкодження багатьох товарів тарганами.

До всеїдних належать і мишеподібні гризуни (миші й щури), які можуть харчуватися шкірою, хутром, тканинами.

Протипожежна безпека – відсутність недопустимого ризику для життя, здоров'я та майна споживачів при зберіганні й експлуатації товарів у результаті їх згоряння або самозаймання. Забезпечення протипожежної безпеки має важливе значення при експлуатації побутових електричних приборів, автомобілів, електрообладнання, телевізорів, радіоприймачів і т.п.

На сьогоднішній день виникла потреба визначити ступінь пожежної безпеки багатьох товарів і умови, необхідні для її забезпечення. Така інформація повинна бути доведена до споживачів з допомогою маркування й експлуатаційної документації, а до торговельних працівників ще й з допомогою інших нормативних документів.

Для різних груп товарів розробляються різноманітні комплекси споживних властивостей, які проявляються під час безпосереднього використання (експлуатації) товару і характеризують його корисність.

У процесі використання або експлуатації товар може задовольняти певні потреби людини і разом з тим діяти на її організм негативно (нікотин тютюнових виробів, шум пилососів) або позитивно (кофеїн чаю та кави). Тому важливо з комплексу споживних властивостей виділяти ті, які мають вирішальне значення при визначенні якості товару, встановити їхню значущість і граничні значення.

Питання для контролю (знайти відповідність, дорівнює 1 бал):

Питання	Відповідь
1. Протипожежна безпека	а) відсутність недопустимого ризику, який може бути нанесений токсичними речовинами життю, здоров'ю і майну споживача
2. Екологічні властивості	б) характеризують інформаційну виразність, раціональність форми, цілісність композиції, здатність виробів виражати їхню соціально-культурну значущість, ступінь корисності та технічного удосконалення і стабільність товарного вигляду

3. Дизайн це	в) здатність товарів не справляти шкідливої дії на зовнішнє середовище під час експлуатації або споживання
4. Стиль це	г) художнє конструювання товарів, в яких раціонально поєднано зовнішній вигляд з функціональними й ергономічними показниками
5. Мода	д) сукупність засобів художньої виразності, які склалися історично, сповнені певним світовідчуттям
6. Естетичні властивості	е) впливає на смаки споживачів, що сформувалися або склалися в певному суспільному середовищі, через зовнішнє оформлення товарів
7. Санітарно-гігієнічна безпека	ж) відсутність недопустимого ризику для життя, здоров'я та майна споживачів при зберіганні й експлуатації товарів у результаті їх згоряння або самозаймання
8. Термічна безпека	з) відсутність недопустимого ризику, який може виникати при різного роду біопошкодженнях споживних товарів
9. Електрична, магнітна й електромагнітна безпека	и) відсутність недопустимого ризику, нанесеного споживачеві дією високих температур при експлуатації товарів
10.Радіаційна безпека	к) відсутність недопустимого ризику, який може виникнути внаслідок дії електричних, магнітних і електромагнітних полів під час експлуатації складних технічних товарів
11.Механічна безпека	л) відсутність недопустимого ризику для життя, здоров'я або майна споживача радіоактивними елементами (ізотопами) або іонізуючим випромінюванням цих елементів
12.Хімічна безпека	м) відсутність недопустимого ризику для життя, здоров'я та майна споживачів, що може статися внаслідок різних механічних пошкоджень (ударів, тертя, проколів, деформації і т.п.)